

4932

ACC. N:R.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—*—*Landskap:* Skåne *Upptecknat av:* N. Gerward*Härad:* Ö.Göinge *Adress:* Järrestad*Socken:* Osby *Berättat av:* Jöns Tomasson*Uppteckningsår:* 1936 *Född år* 1870 *i* Hasslaröd*Uppteckningen rör*

Hägnader s./ - 37.

Skriv endast på denna sida!

37 sid.

Att man gjorde en gärdesgård kallades att täppa. Stäng är detsamma som gärd.

Allt det virke som behöves till en gärdesgård kallas gärdselfång. Detta togs inte från någon särskild del av skogen utan man tog där skogen behövde gallras något. För att gärdet skulle bli hållbarast skulle det huggas på eftervintern samtidigt med vedhuggningen. Då virket höggs använde man endast yxa och såg. För att avkvista träden användes yxa. Då man högg vidjor hade man dock dessutom en risbit eller röekniv. Det huggna gärdet samlades ihop till en gärdselbunke innan man barkade detsamma.

De störra man satte ner i marken kallas gärdselstavver. De tog man antingen av ene eller ek. Tog man dem av ek brukade man klyva dem. De barkades och

4932

2

2

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

avkvistades samt vässades /man spetsade dem i grovändan.
med en yxa/.

Det gärdssle som lades vågrätt eller i lutning mot
marken kallades, om det var oklucket, rångla - rånglar
eller gärsle, om det var klucket.

Till gärdssle tog man vilket träskag som helst.

Gärdssle togs före våren "innan de löps".

Rundvirket barkades på så sätt att man tog två bark-
spånor mått emot varandra. Detta för att gärdsslet inte
skulle bli barkruttet. Det kallades att man remma
trä.

För att klyva virket var man två man. De arbetade med
yxor ibland även med kilar /bläje eller järnvig/.

Den ene slog sin yxa i virket så att en klyfta uppstod.

Den andre satte sin yxa i spänn i klyftan under det

4932

3

3

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

den förste tog sin loss och högg den bättre fast.

När virket ordentligt börjat klyva sig högg man var sin gång. Det kallades att klöva gärsle.

Det färdiga gärdslaget lades i stapel. Stapeln lades par om par med grovändarna i kors räkt över varandra. De smala ändarna vilade mot marken. Stapeln lades så högt man kunde nå.

Till band eller vidjor tog ^{man}vene eller grane /eneveja graneveja/. Björk eller vide användes endast till sådana gärdsgårdar som blott skulle stå en kort tid, inte över ett år.

De grankvistar som skulle användas till vidjor upphettades icke.

Halmvidjor ha inte använts.

Ringformiga vidjor gjorde men inte.

4932

4

4
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vidjorna gjordes på platsen efterhand som man arbetade. Den brukliga typen på vidjor kallas svep/i landsmålsarkivets frågelista fig.1 c/.

Att ta upp en gammal gårdsgård kallas att riva upp. Allt gårdsle som dugde lades i rät vinkel mot gårdsgården. Det ruttna gårdselskräpet samlades tillhopa och användes till bränsle.

Då ny gårdsgård skulle läggas lades gårdslet vinkelrätt mot gårdsgårdens riktning och så tätt att man inte behövde gå något stycke för att hämta.

Spåren efter den ~~gg~~ gamla gårdsgården kallas gårdsbönn.

Då gårdsgård skulle sättas upp och virket var utlagt, började man med att hotta hål till stavrana. Detta gjordes med järnstång. I de hål man då fick

4932

5

5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hällde man aldrig något vatten. Inget mått hade man för hur långt från varandra stavrana i ett par skulle stå ifrån varandra. Avståndet tog man på ett ungefär. Mellan varje stavrapar skulle det vara 1 1/2 aln. Detta mått togs också på måfå. Detta arbete kallades att sätta staver.

Man varken brände stavrana eller gjorde något annat för att förhindra dem ruttna.

Om sten låg i ytan där ett staverpar skulle stå satte man dem på bara stenen och band dem samman med en vidja.

Minst två brukar hjälpas åt att sätta upp en gårds-gård. En vrider vidjor och en lägger gärsle.

JT kunde ^{inte} erinra sig ha hört något namn på det korta gärsle som finns vid början och slutet av en gårds-

gård.

Nedre delen av en gårdsgård kallas fot. Nedersta gärslet kallas fotträ och nedersta vidjan kallas fotvedja. Att stänga understa varvet kallas att fota. Uppåt kallas vidjorna sedan andra, tredje osv. Översta vidjan kallas nackhank. Den översta kanten av gårdsgården kallas gårdshuvud. De stängerna som ligga överst nackstäng. Att lägga den översta stängen kallas att nacka.

Genast när gårdsgården sattes, satte man dit stöd. Stöden kallas stödstavra och sattes för vart tredje par. De sattes i sicksack. Man använde typerna a och c i Landsmålsarkivets frågelista 15, fig.4. Materialet till stöden var detsamma som till stavrana.

En laga gårdsgård skulle vara 3 alnar hög.

4932

7

7

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Man brukade sätta gärdsgård på beting. Betinget var förr i tiden 5 ~~myck~~ öre famnen. På en dag kunde man hinna med 30 famnar. I betingen ingick dessutom att riva upp den gamla gärdsgården samt att forsla fram hela gärslefånget.

Att reparera en gärdsgård kallas att bötta upp. En reparerad sådan kallas en bötter gärsgård.

STÄNGSELTYPER.

1. Långgårdsgård.
2. Kortgårdsgård. Användes mest till svingård.
Ibland är den mera herrgårdsbetonad. Gammal på orten. Användes också att skilja träda och sädesfält från betesvall.
Undantagsvis kunna dessa typer sättas ovanpå en stengårdsgård.
3. Stånggårdsgård. Detta gårdselsätt kallas stätta. Stängernas antal kan gå upp till 5 eller 6.
4. Stånggårdsgård och korsgårdsgård ville JT kalla bajngstätta och bajngjär, bägge med bajngstavra. De två sista ofta satta ovanpå en stengårdsgård.

4932

9
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—♦—

Risgårdale, Jonstorp

Skriv endast på denna sida!

Foto: Genward

4932
10.

i 0
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Långgårdsgård med mer eller stavar, sägen gärdse.
Vinnetofta.

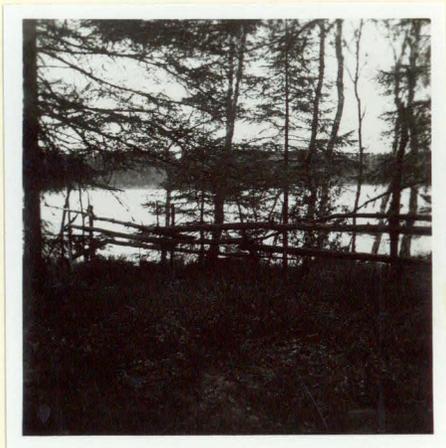
Foto: Linnar.

Skriv endast på denna sida!

4932

//

11
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Stånggändsgård, Killeberg

Foto: Lewné

Skriv endast på denna sida!

80

4932

12

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"La" Jonstorp Foto: Lewné

Skriv endast på denna sida!

4932

13

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ståva, Vosljunga

Foto: Gervand

Skriv endast på denna sida!

14. 4932

14

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Långgårds gård, Orby

Foto: bevard

Skriv endast på denna sida!

15. 4932

15
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Rogårdsgård, Flurlöv

Foto: Berndt.

Skriv endast på denna sida!

16. 4932

16
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Stengärdsgrändar ö. splkade Stöpsgårdsgrändar
Hanabro

Foto: Gerward.

Skriv endast på denna sida!

14932

17
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Spikade stolphärdsgårdar, sågar gårdste
Hanabo.

Foto: Lewand.

Skriv endast på denna sida!

19. 4932

18
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

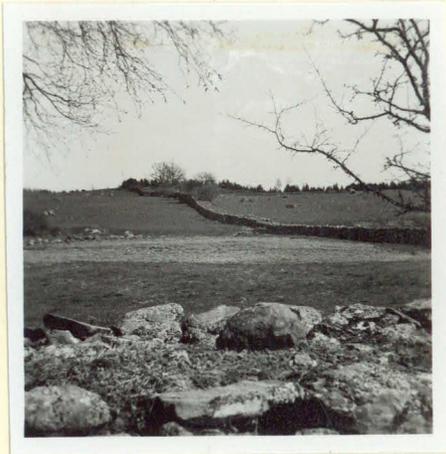
Ståuggårdsgård på Stugårdsgård, Jonstorp

Foto: Herward

Skriv endast på denna sida!

19. 4932

19
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Stengårdsgårdar, Linnéus Ody 1771
Fot: Gerward

Skriv endast på denna sida!

20.4932

20
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kombinerad stänggärdsgård i ställetsgårdsgård
Mosse i Erkened an (mot Blekinge)

Skriv endast på denna sida!

Foto: Gunnar.

21. 4932

21.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—*—

Kortgårdsgränd

Gräns mot botten i Västra Löinge

Skriv endast på denna sida!

Foto: Lewné

21

12. 4932

22.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kortgårdsvärd med lutande stavar (för länge varaktighet skum)
V. Söringe vid gräs mot östra Söringe

Fotd: Gerward

Skriv endast på denna sida!

29. 4932

23
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—*—

"La" av träda. Mm. ö. och v. Söringe

Foto: G. W. W. W.

Skriv endast på denna sida!

24. 4932

24
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—♦—

Grund

V. Söinge

Foto: Gernand

Skriv endast på denna sida!

nr. 4932

25
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"La"

Osby sn

O. Lönn

Foto: Lewné

Skriv endast på denna sida!

26.4932

26

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kort - och länngärdsgård. Nisseltofta sn V. Böinge
Foto: Lemnad

Skriv endast på denna sida!

27.4932

27
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Stenzjändsgård med opibed Stenzjändsgård Vinelofta nr v. Göringe

F. O. : Gerward

Skriv endast på denna sida!

28. 4932

28
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—❖—

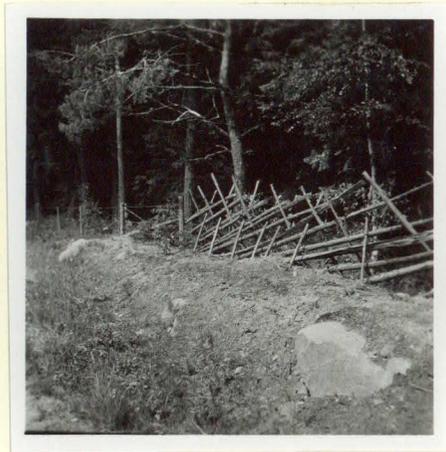
Färdställe såd till torh vid träd. Visselstofta m. v. Söringe

Skriv endast på denna sida!

Fotd: Lewand

29 4932

29.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—*—

Bändgäds gård. Hökén. Ö. Gänge.

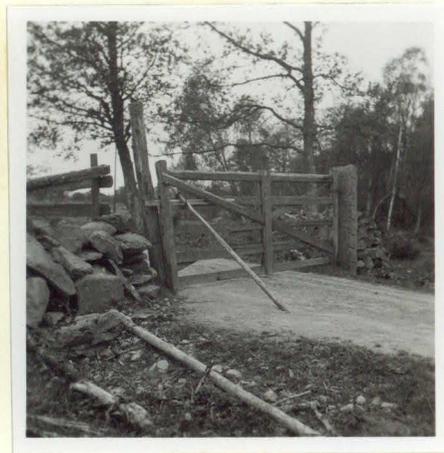
Fot: G. Lund.

Skriv endast på denna sida!

30. 4932.

30

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Grund med sågande stång som stångordning.
Omhuset. Ö. Linge. Frd: Lewald.

Skriv endast på denna sida!

31.
4932

31
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Grind utan fot uppkäpning. Vårdas hring ståttsoringar.
Lysbroda. Ö. Lönge.

Foto: Genusid.

Skriv endast på denna sida!

32.
4932

32
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—♦—

Grind av vanligt typ. Ö. Gänge

Foto: Gervand.

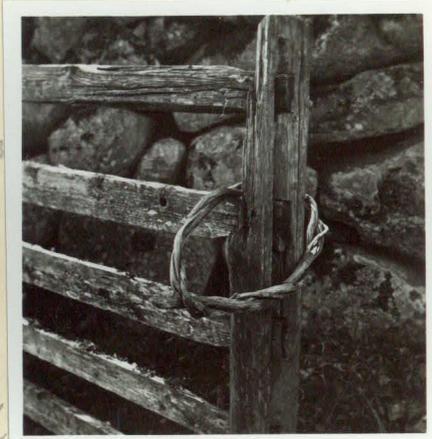
Skriv endast på denna sida!

33.
4932

33
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—♦—

a

b

Grind m. graving om läsanordning.
Boalt. Ö. Lönn.

Frs. Gervad

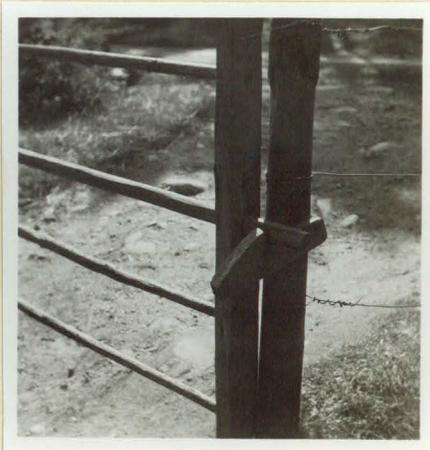
Skriv endast på denna sida!

34.
4932

34
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—♦—

a.

b.

Grind med klinka. En av grunden stänga
hållas sig. Pinnstofta. I. hänga
Fots: Gunnar.

Skriv endast på denna sida!

35.
4932

35
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—♦—

Knut bing stån na stånggärds gärd.
A. Göringe.

Foto: Gennard.

Skriv endast på denna sida!

36.

4932

36

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gäddgård m. mer än 3 bilar. Gost lagd.

Hälsönda, Ö. Hörsne

Föd: Gunnar.

Skriv endast på denna sida!

37.

4932

37

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Grind vid Lyfta av. Emelinda. O. Linge.
Frö: Genwald.

Skriv endast på denna sida!